

Ålands fredsinstitut

The Åland Islands Peace Institute

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

Ålandsfrågan nu och då

Från en forskarhorisont kan man känna en viss förvåning över de starka emotionella och stundvis provocativa uttalandena kring nya argument om Ålandskommitténs roll och arbete och dess relation till Ålandsrörelsen. Samtidigt är det helt i sin ordning och väl i tiden att viktiga politiska och juridiska institutioner - såsom Ålands självstyrelse - granskas genom nya glasögon och utifrån nya utgångspunkter. Tidigare dominerade en uppfattning om självstyrelsen såsom antingen ett 'nedköp', påtvingat från Helsingfors, eller såsom en mellanstatlig kompromiss förhandlad med hjälp av det internationella samhället. Idag, i ljuset av ökat intresse för frågor om demokratiskt deltagande och förankring, är både forskare och allmänheten mycket mer intresserade av och medvetna om betydelsen av lokala diskussioner och deltagandemöjligheter i omtvistade områden och konflikthärdar.

Trots att tidigare forskning har påbörjat dokumentationen av Ålandskommitténs arbete och dess betydelse (vilket påpekats av bl.a. Örjans, Wickström och Mattson-Eklund) har detta arbete inte presenterat en helhetsbild av de kontakter, förslag och överläggningar som ägde rum formellt och informellt på Åland och kring Åland under åren före det första utkastet till självstyrelselag. Ålands fredsinstitut har i sin publikation 'Den åländska hembygdsrätten' (2007) visat på en liten del av dessa frågor. Där drar jag själv slutsatsen att Artur Tollet under mycket lång tid hade stort inflytande både för skapandet och senare även för den praktiska tillämpningen av Ålandslösningen. Vi vet fortfarande alltför lite om sammanhangen, de intellektuella och personliga kopplingarna bakom denna gärning. Dr Fujio Ohnishi från Japan som har varit gästforskare vid fredsinstitutet har upprepade gånger i sina publikationer påpekat att många frågor återstår kring Ålandskommitténs inspirationskällor och förslag.

I boken om Ålandsexemplet (*The Åland Example and Its Components*, 2011), skildrar forskare knutna till Ålands fredsinstitut Ålandslösningen av idag som ett omfattande nätverk av personer, institutioner, debatter och idéer som möter varandra kring det juridiska ramverket. Interaktionen sker både mellan Mariehamn och Helsingfors och inom Åland, mellan Åland och Östersjöregionen och inom ett alltmer integrerat Europa. Det finns egentligen ingen anledning att anta att ett sådant nätverk, eller snarare många parallella nätverk som kommunicerar med varandra, inte kunde ha funnits i någon form redan under perioden 1917-1920.

Ålandslösningen kan idag ses som ett bidragande element i demokratins framväxt på Åland, i Finland och i Norden. Det är därför angeläget att kontinuerligt söka nytt material och diskutera dess tolkning och omtolkning. Nya insikter och tolkningar påverkar både Ålands och ålänningarnas egen självbild men också hur Ålandslösningen förstås runt om i världen och i olika konfliktområden.

Inför självstyrelsens hundraårsjubileum vore det önskvärt att ett större och långsiktigt idéhistoriskt forskningsarbete initieras med forskare från Åland men också från Finland och Sverige och med kopplingar till olika disciplinära inriktningar och insikter om dåtidens trender och diskussioner i hela Europa.

*Fredsinstitutets direktör docent Sia Spilopoulou Åkermark
Texten publicerades i Ålandstidningen och Nya Åland i januari 2013*